

אלוהי הרוחות

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנִיָּהם וְאֲשֶׁר יָבֵא לַפְּנִיָּהם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' כְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֵעָה: (במדבר כז טו-יז).¹

וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל אֱלֹהֵי הַרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר הַאִישׁ אֶחָד יַחְטֵא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף: (במדבר טז כב).²

במדבר רבה יח יא

"ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלוהי הרוחות לכל בשר, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" – אמרו לפניו: ריבונו של עולם, מלך בשר ודם שמרדה עליו מדינה ועמדו וקללו את המלך או שלוחיו, עשרה או עשרים מהם, משלח שם לגיונותיו ועושה בהם אנדרולומוסיא ומסייף הטובים עם הרעים, לפי שאינו מכיר בהם מי מרד ומי לא, מי כבד את המלך ומי קלל. אבל אתה היודע מחשבותיו של אדם ומה שהלבבות והכליות יועצות ויצרי בריותיך, אתה מבין ואתה יודע מי חטא ומי לא חטא, מי מרד ומי לא מרד. אתה יודע רוח של כל אחד ואחד מהם, לכך נאמר: "אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף". אמר להם הקב"ה: יפה אמרתם, אני מודיע מי חטא ומי לא חטא.³

רמב"ן במדבר פרק טז פסוק כא

הבדלו מתוך העדה הזאת - יש לשאול, אם ישראל לא חטאו ולא מרדו ברבם, למה היה הקצף עליהם לאמר ואכלה אותם כרגע? ואם גם הם מרדו כקרח וכעדתו, איך יאמרו משה ואהרן: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"? וכתב רבינו חננאל: הבדלו מתוך העדה הזאת - עדת קרח ולא עדת בני ישראל. ויאמרו: אלהי הרוחות לכל בשר וגוי, מיד הודיע הקב"ה למשה כי לא כל עדת בני ישראל בקש לכלות אבל עדת קרח בלבד ... אולי כשיראו קרח ועדתו ישובו, אלו דבריו. ואינם נכונים, כי לא היה ראוי לומר על קרח דתן ואבירם שלשה אנשים "הבדלו מתוך העדה" כי אינם עדה. ואין ישראל בתוכם, ואהרן עם עדת מקריבי הקטורת היה בתוכם בבואם

...

אבל הטעם, כי מתחילה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו וישימו עליהם קטורת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כולם לראות אולי יישר בעיני האלהים ותשוב העבודה לבכוריהם⁴ ... והם כמהרהרים אחרי השכינה ... וחייבין מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים. וזו דרך

¹ ראה דברינו [יפקוד ה' איש על העדה](#) בפרשה זו (תשס"ג), בה הארכנו לדון בבקשת משה ובציווי למשה למנות לו מנהיג יורש. שם כבר נגענו מעט בביטוי "אלהי הרוחות", אגב הדיון העיקרי שם, על בקשתו של משה למנות לו מנהיג יורש, המנוסחת בלשון תקיפה ויחידאית במקרא: "וידבר משה אל ה' לאמר: יפקוד ה' אלהי הרוחות איש על העדה". הבטחנו שם לחזור ולהתעמק בביטוי "אלוהי הרוחות" והנה הגיעה עת פירעון.

² פעם שנייה (ראשונה) בו נזכר הביטוי "אלוהי הרוחות" היא בפרשת קרח. (אלה שתי הפעמים היחידות, אין אזכור נוסף לביטוי זה בכל המקרא!). קרח מקהיל על משה ואהרן את כל העדה, הקב"ה מבקש לכלות אותם, ומשה ואהרן נופלים על פניהם ואומרים: "אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף". שים לב להבדל בין פרשת קרח בה כתוב: "אל אלהי הרוחות" והנוסח בפרשתנו: "ה' אלהי הרוחות" שלא מעט מעתיקים החליפו והתבלבלו בו. מידת הדין כנגד מידת הרחמים?

³ וכן הוא בתנחומא ובמדרשים רבים אחרים. ובלשון רש"י על הפסוק: "אל אלהי הרוחות - יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא". ובאופן דומה פירש רשב"ם: "אלהי הרוחות - אתה מכיר רוחות ולבות שאר העם שלא פשעו". אלהי הרוחות הוא אלהי הצדק. הוא ברא הרבה אנשים והרבה אוכלוסים, אבל כל אחד הוא בריה בפני עצמו, כל אחד נידון לפי תכונותיו ומעשיו הוא. "ובראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר: היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (ראש השנה פרק א משנה ב). "ויען ה' את איוב מן הסערה - כל נימא ונימא יש לה גומא בפני עצמה" (בבא בתרא טז ע"א). הבחנה דקה זו יש רק למלך מלכי המלכים הקב"ה. אבל באמת ניתן לשאול: מה כאן החידוש הגדול? לעשות דין צדק? להבחין בין שחטא ומי שלא? הרי זה פחות ממה שאברהם מבקש על סדום. זהו "אלוהי הרוחות", שאינו מעניש מי אשר לא חטא לו?

⁴ ראה שיטת אבן עזרא בפירושו לבמדבר טז א שמקדים את פרשת קרח לתחילת הספר, לפרשת הבכורות שהחלפו בלויים: "ויקח קרח - זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נתחלפו הבכורים ונבדלו הלויים. כי חשבו ישראל שמשה אדונינו עשה מדעתו לתת גדולה לאחיו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו, ולכל בני לוי שהם ממשפחתו וכו'". רמב"ן לא לגמרי מסכים איתו אבל מאמץ את הקשר עם המרת הבכורות בלויים. ראה דברינו [כולם קדושים](#) בפרשת קרח.

מבקשי רחמים שיקלו החטא מעל העם ונותנין אותו על היחיד הגורם, מפני שהוא חייב על כל פנים. וכן אמר דוד: "הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי" (שמואל ב כד ז).

אבן עזרא במדבר פרק טז פסוק כב

"ויפלו על פניהם" - להתפלל. וטעם "אל" - מורה שיש לו כח לכלותם כרגע, והוא אלהי הרוחות. והטעם פירוש "אל" כי יוכל לכלותם, כי הרוחות בידו הם.⁵

ספרי זוטא פסקא כז סימן טז

"יפקוד ה' אלוהי הרוחות לכל בשר" - האל שהוא יודע דעת ורוח של כל אחד ואחד, איזו בגבוה איזו בנמוכה, איזו הימנית⁷ ואיזו קפדנית וכן הוא אומר: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג טו) ואומר: "ותוכן לבות ה' " (משלי כא ב). "איש" - שיהא בעל כח ובעל חכמה ובעל גבורה חתיכה ופסיפס.⁸ "על העדה" - שלא יהא תומהן כמו שנאמר: "מה זה היה לבן קיש הגם שאול בנביאים" (שמואל א י יא).⁹

במדבר רבה כא טו

"איש אשר רוח בו" (במדבר כז יח)¹⁰ - לפי שאמר אלוהי הרוחות שאתה מכיר רוח כל אחד ואחד מכל בריה ותמנה אדם שידע להלך עם כל אחד ואחד מהם לפי דעתו.¹¹

מדרש תנחומא (בובר) פרשת פינחס סימן א

הרואה בריות טובות, ואילנות טובות, אומר: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שככה ברא לו בעולמו.¹² אבל אם ראה אוכלוסין של בני אדם, אומר ברוך חכם הרזים, כשם שאין פרצופותיהן שוין זה לזה, כך אין דעתן

⁵ רמב"ן לא מוכן לקבל את השיטות הנ"ל ש"אלהי הרוחות" הוא הבחנה בין חוטא ובין שאינו חוטא, כי כפי שאמרנו, זהו דין צדק בסיסי ולא על זה יתפאר ויתרומם הקב"ה בכינוי "אלוהי הרוחות"! לאחר שהוא דוחה גם את שיטת רבינו חננאל שהעדה היא רק עדת קרח, הוא מציע פתרון אחר שבאמת כל עדת ישראל נהו ונגררו אחרי קרח וחשבו להדיח את שבט הלוי מבחירתו ולהחזיר את עבודת הבכורות. מה שביקשו משה ואהרן בתפילתם "אלוהי הרוחות", היא הבחנה בין מסית לניסת, בין מפתה למפותה, בין חוטא שיש לו תקנה ובין חוטא גמור. הבחנה כזו היא רק בידי "אלוהי הרוחות"! ראה שגם מדרש במדבר רבה לעיל מדבר על "מחשבותיו של אדם ומה שהלבבות והכליות יועצות ויצרי בריותיך" ואח"כ: "אתה מבין ואתה יודע מי חטא ומי לא חטא, מי מרד ומי לא מרד". מי המריד היינו מוסיפים בשיטת רמב"ן. וראה גם ספורנו: "שהוא עשה שנקלה עלינו העדה".

⁶ אבן עזרא מדגיש את "אל" שקדם ל"אלוהי הרוחות". התואר המלא הוא: "אל אלוהי הרוחות" והדגש הוא על אדנותו על כל הרוחות שהם יציריו (גם יצורים מיסטיים) ועל כוחו לשלוט בגורלם בכל רגע. ראה גם פירוש אור החיים: "אמר שם אל לצד שראה התעוררות תגבורת הדינים ... ואומר אלוהי הרוחות לכל בשר, טען טענה הנשמעת לפני הבורא, כי ה' חפץ שכל הרוחות יקבלו אלוהותו עליהם". ולפי זה מעניין מה יאמרו אבן עזרא ואור החיים על הביטוי "ה' אלוהי הרוחות" שבפרשתנו שהוא מידת הרחמים, אך לא מצאנו התייחסותם לנושא. עד כאן דברינו ב"אלוהי הרוחות" של פרשת קורח ומכאן ואילך נעבור ל"אלוהי הרוחות" שבפרשתנו בבקשת משה למנות איש על העדה אשר יירש את תפקידו.

⁷ הומויוס. מילה ביוונית שפירושה שווה או דומה. תכונה נגדית לקפדנות. מידת ההשתוות? משהו שלוקח את העולם בשוויון נפש?
⁸ על חתיכה ופסיפס כתואר לתלמיד חכם וראוי לסנהדרין, התעכבנו בדברינו **יפקוד ה' איש על העדה** בפרשה זו וכן בדברינו **קול אחד וקולות הרבה** בפרשת בעליותך. ושם ראינו שפסיפס, בעל הגוונים הרבים והחיתוך המדויק המשלים בין אבן לאבן, מסמל גם לימוד תורה רחב ורב גווני, גם מעשים טובים: "אבן פסיפס כיצד? זה תלמיד ששונה מדרש והלכות ואגדות ותוספתות. כשתלמיד חכם נכנס אצלו, שאלו במדרש אומר לו, בהלכות אומר לו, בתוספתות אומר לו, באגדות אומר לו. וזו היא אבן פסיפס שיש לה ארבע פיות מארבע רוחותיה" (אבות דרבי נתן נוסח א פרק כח). ובפרק כד שם: "אדם שיש בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה למה הוא דומה? לכוס שיש לו פסיפס. ואדם שאין בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה למה הוא דומה? לכוס שאין לו פסיפס". ובפסיפס כאן הכוונה בפשטות גם לאדם בריא (בעל כח) וגם בעל הופעה נאה ומרשימה (חתיכה) שגם אלה תכונות חשובות ורצויות למנהיג.

⁹ המדרש דורש את דברי משה המבקש למנות לו יורש ראוי. התכונות הנדרשות מהמנהיג הן שגורמות למשה להשתמש בביטוי "אלהי הרוחות". ומה עונה אותו הקב"ה? לך מנה "איש אשר רוח בו", במדרש הבא.

¹⁰ זו תשובת הקב"ה לדרישת משה. זה הפסוק העוקב לפסוק שהבאנו בראש דברינו. משה אומר: "יפקוד ה' אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה", והקב"ה עונה לו: "קדלך אתה הושע בן נון איש אשר רוח בו". "איש אשר רוח בו" כנגד "אלוהי הרוחות". וכבר עמדנו על הקבלה זו בדברינו **יפקוד ה' איש על העדה** בפרשה זו בשנה האחרת וכאן רק רצינו להראות את "איש הרוח" כנגד "אלוהי הרוחות".

¹¹ וכן הוא בספרי זוטא הנ"ל בהמשך שם סימן יח: "איש אשר רוח בו, שיהא הולך עם הקפדנים כפי דעתן ועם המתונים כפי דעתן". (אנחנו עומדים בפרשת פנחס המסמלת קנאות ואי השלמה עם רוחו של כל אחד ואחד). דברי הקב"ה: "איש אשר רוח בו" אינם רק תשובה ל"אלוהי הרוחות" בפרשתנו, בדרישת משה למנות "איש על העדה", אלא גם תשובה ל"אלהי הרוחות" של פרשת קרח: "ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלוהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף". אל תדאג אומר הקב"ה למשה, כבר פנית אלי פעם בתואר "אלהי הרוחות" בדרישה שאבחין בין איש ואיש, מי חטא ומי לא, כך גם אדע (נדע) לבחור את המנהיג הבא "איש אשר רוח בו" שהוא מצדו ידע להתהלך כנגד כל אדם ואדם עליהם הוא מופקד.

¹² מסכת ברכות נח ע"ב: "ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו" ושם גם בריות וברואים ואירועים אחרים שמברכים עליהם (לא על כולם נראה שנוהגים בימינו). וגם הברכה "חכם הרזים" על אוכלוסין רבים, שהמדרש מביא בהמשך, נמצאת שם. ולמי שרוצה להתמקד בדברים נאים, הרי דברי הגמרא בראש השנה יא ע"א: "מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי, אומר: ברוך שלא חיסר מעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם". בניסן, באביב, כנראה הכל

שוה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. וכן הוא אומר: "לעשות לרוח משקל" (איוב כח כה), משקל של כל אחד ואחד. תדע לך שהוא כן, שכן משה מבקש מן הקב"ה בשעת מיתתו ואומר לפניו: ריבונו של עולם, גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד מהם, ואין דעתו של זה דומה לדעתו של זה, ובשעה שאני מסתלק מהם בבקשה ממך אם ביקשת למנות עליהם מנהיג, מנה עליהם אדם שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, מנין? ממה שקראו בענין: "יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה וגו'" (במדבר כז טז).¹³

שיר השירים רבה פרשה א, וילנא סימן ב, דונסקי סימן מד

"הגידה לי שאהבה נפשי" - רבי ברכיה פתר לה בקרייה הדין (במדבר כז) יפקוד ה' אלהי הרוחות. יפקד ה' - אמר לפניו: רבש"ע, הואיל ואתה מסלקני מן העולם, הודיעני מי ומי הרועים שאתה מעמיד על בניך. איכן פירושו של דבר? כאן: "הגידה לי שאהבה נפשי", אומה שאהבם נפשי, אומה שנתתי נפשי עליה, "איכה תרעה" בימי מלכיות? "איכה תרביץ בצהרים" בשעבוד מלכיות?¹⁴

רמב"ן דברים ג כג

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" ... בעת הנזכרת שכבשתי סיחון ועוג והתחלתי להלחם בעממין שניתנו לישראל וחלקתי הארץ לשני השבטים, ויהיה זה כאשר נאמר לו: "עלה אל הר העברים הזה" (במדבר כז יב), כי אז בקש רחמים על הדבר והתחנן התחננה הזאת. וכאשר לא שמע השם בקולו, חזר והתפלל: "יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה", כמו שזכר שם. וזהו: "וצו את יהושע" (להלן פסוק כח).¹⁵

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ד

וכל מי שיש בידו עון זה,¹⁶ הרי הוא רשע גמור ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עון זה ולא יצילו אותו מן הדין, שנאמר: "אדם עשוק בדם נפש וגו'".¹⁷ צא ולמד מאחאב עובד ע"ז. שהרי נאמר בו: "רק לא היה

נאה. ורבי שמעון בן גמליאל שראה במעלה הר הבית "עובדת כוכבים נאה ביותר" בידך עליה "מה רבו מעשיך ה'" (עבודה זרה כ"א). ראה דברינו [היופי שבאדם - ברכתו ובלותו](#) במיוחדים.

¹³ ותומצת מדרש זה בקצרה ברש"י על הפסוק בפרשתנו: "אלהי הרוחות - למה נאמר? אמר לפניו: רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו". כאן כבר לא "להלוק עם כל אחד ואחד" אלא להיות סובל, לסבול כל אחד ואחד. לשון זה הביאתנו לערוך את השוואת המדרשים הבאה. בתחילת שליחותו של משה אומר לו הקב"ה, עפ"י מדרש שמות רבה פרשה ז סימן ג: "ויצום אל בני ישראל - אמר להם הקב"ה: בני סרבנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם. על מנת כן תהיו מקבלים עליכם, שיהיו מקללים אתכם, שיהיו מסקלים אתכם באבנים". ראה דברינו [בני סרבנים הם](#) בפרשת שמות. זה היה התנאי לשליחות. כאן כאילו משה מחזיר לקב"ה במטבע דומה, מה שאמרת לי בתחילת שליחותי, נכון גם למנהיג הבא. ודאי מניסיון רב דיבר משה! ועכ"פ, אלהי הרוחות הוא להבין כל פרט ופרט ולגשת בגישה אישית לכל אחד, לסבול כל אחד, למצוא בתוך האוכלוסים הרבים את הרז המיוחד של כל אחד. את האינדיבידואל שכל אחד הוא עולם מלא. באופן קצת שונה אבל אולי בכ"ז שייך, ראה מסכת כתובות יז ע"א: "תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה ... מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות". ופירוש רש"י שם: "מעורבת עם הבריות - לעשות לאיש ואיש כרצונו".

¹⁴ כאן "אלהי הרוחות" הוא במונח רחב מאד של מקום וזמן. משה עומד, צופה ודואג, לא רק לדור הנוכחי, דור הבנים שהוא כעת מפקד ביד משהו אחר, אלא צופה ומביט ודואג גם לדורות הבנים לדורותיהם. וארבע הרוחות מתחברים עם ארבע המלכיות, כל מלכות ורוח בשעבוד החומרי והרוחני שלה. זהו "אלהי הרוחות" של משה כאן. אלהים שילווה את עם ישראל לדורותיו ותלאותיו ויעמיד להם מנהיג ראוי ורועה נאמן בכל דור ודור. ברוח זו ניתן אולי גם לקרוא את מדרש פסיקתא רבתי פיסקא מב - וה' פקד את שרה, המדגיש את נושא הפקידה, הזמן, כולל פקידה של רוח: "יש פקידה לברכה ... ויש פקידה של גאולה, פקד פקדתי אתכם, ויש פקידה של אמנה, ויאמן העם וישמעו כי פקד ה', ויש פקידה של רוח, יפקוד ה' אלהי הרוחות".

¹⁵ "ואתחנן" נקשר עם "יפקוד ה' אלהי הרוחות איש על העדה"; אימתי? "בעת ההיא" - בעת שמשה מבין שהוא את רוחו עומד להפקיד אצל "אלהי הרוחות" והגיעה השעה שעל העדה יפקד "איש אשר רוח בו". קשר אישי זה כבר נרמז במדרשים הקודמים: "הואיל ואתה מסלקני מן העולם" ואולי נמצא גם במדרש תנחומא (בובר) הבא שבפרשת פינחס סימן ב, שהיא גם פרשת הקרבנות: "יפקוד ה' אלהי הרוחות - משל למה הדבר דומה? למלך שנשא אשה, והיה לו שושבין, כל זמן שהמלך כועס על אשתו, השושבין מפיס ומתרצה המלך. בא השושבין למות, התחיל מבקש מן המלך, א"ל בבקשה ממך תן דעתך על אשתך. א"ל המלך עד שאתה מצוני על אשתי, צוה לאשתי עלי, שתהא זהירה בכבודי. כביכול כך אמר הקב"ה למשה: עד שאתה מצוני יפקוד אלהי הרוחות לכל בשר, צוה אותם עלי, שיהו זריזין בכבודי, מה כתיב למטה ... צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגו' (במדבר כח א ב). כאן יש אולי גם משחק מילים בין רוח לריח. הריח של הקרבנות הוא המתת שהאדם נותן לאלוהי הרוח שהפקיד בו רוח ונפש כל חי.

¹⁶ רצח, שפיכות דמים.

¹⁷ "אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו" (משלי כח יז). באבות דרבי נתן נוסח א פרק מ וכן במסכת יומא פז ע"א, נדרש פסוק זה על "המחטיא את הרבים" שאין מאפשרים לו (מספיקים בידו) לחזור בתשובה ואין לו כפרה (בדומה למחלל שם שמים) אלא במיתה. בדברים רבה ובתנחומא בפרשת ואתחנן בעניין ערי המקלט, נדרש פסוק זה על הורג נפש בשגגה (בור הוא סמל לעיר המקלט). אבל ברמב"ם משמע שהוא דורש את הפסוק על הורג במזיד, בפרט לגבי מקרה שאין עדות גמורה ולפיכך אי אפשר להורגו עפ"י בית דין, אבל ברור לנו שהוא הרג שאז כונסים אותו לכיפה (בור הוא הכיפה, הצינוק שבו נוהגים ברצח מה שנוהגים בו, עד שימות). ראה ברמב"ם שם (ובימות סד ע"ב).

כאחאב¹⁸ וכשנסדרו עונותיו וזכויותיו לפני אלהי הרוחות, לא נמצא עון שחייבו כלייה ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות, שנאמר: "ותצא הרוח ותעמוד לפני ה' - זו רוח נבות. ונאמר לה: "תפתה וגם תוכלי" והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב קל וחומר להורג בידו.¹⁹

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: הביטוי "אלוהי הרוחות" נכנס כידוע גם לעולם הפיזי, לא רק להקפות בשמחת תורה (ראה סידור רש"י סימן שח), אלא גם לפיזי חתן וכלה. ראה מחזור ויטרי סימן תצב: "חי לעד בורא גילים ושמחות. יחדש עולמו אלהי הרוחות. וינסו אנחות. וישיגו הנחות. להשמיע קולות בשירות ותשבחות. וקול מבשר סולו. סולו המסילה. ברוך משמח חתן עם כלה".

¹⁸ ראה מלכים א סוף פרק כא: "רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' ... ויתעב מאד ללקת אהרי הגללים ... ויהי כשמע אחאב את הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם שק על בשרו ויצום ... ויהי דבר ה' אל אלהיו התשבי לאמר: הראית כי נכנע אחאב מלפני יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בלמיו ...". לכאורה נסלח לו.

¹⁹ בסופו של דבר מת אחאב במלחמה בגלעד נגד ארם (אליה צרף את יהושפט מלך יהודה). ראה מלכים א פרק כב, בפרט העימות בן צדקיהו בן כנענה נביא השקר ובין מיכיהו (מיכה הנביא?) נביא ה'. ראה שם נבואתו של מיכיהו על הרוח אשר יצאה לפתות את אחאב ויהושפט לצאת למלחמה אבודה. רוח זו, היא רוחו של נבות היזרעאלי כדברי הגמרא בסנהדרין פט ע"א: "רוח נבות אטעיתיה ... מאי צא - צא ממחיצתי. מאי רוח? - אמר רבי יוחנן: רוחו של נבות היזרעאלי". אבל החיבור ל"אלהי הרוחות" - אלהי הנפשות הוא, כך נראה, של הרמב"ם.